CS (MAIN) Exam : 2017

STH–C–GJT

ગુજરાતી / GUJARATI

(ફરજિયાત) / (COMPULSORY)

સમય મર્યાદા : ત્રણ કલાક *Time Allowed : Three Hours*	મહત્તમ ગુણ : 300 *Maximum Marks : 300*

પ્રશ્નપત્ર સંબંધી સૂચનાઓ

પ્રશ્નના ઉત્તર આપતા પહેલાં નીચે મુજબની બધી સૂચનાઓ વાંચો :

બધા પ્રશ્નોના ઉત્તર આપવાના રહેશે.

પ્રશ્નની સામે તેના ગુણ દર્શાવવામાં આવ્યા છે.

પ્રશ્નના ઉત્તર ગુજરાતી ભાષામાં (ગુજરાતી લિપિમાં) આપવાના રહેશે.

જે પ્રશ્નોમાં શબ્દસંખ્યા દર્શાવવામાં આવી છે, એ જાળવવાની રહેશે. નિયત શબ્દસંખ્યા કરતાં લાંબા કે ટૂંકા ઉત્તરોના ગુણ કપાશે.

પ્રશ્નપત્ર અને ઉત્તરવહીનું કોઈ પણ કોરું પાનું અથવા તેનો કોરો ભાગ અચૂક છેકી નાખવો.

Question Paper Specific Instructions

Please read each of the following instructions carefully before attempting questions :

All questions are to be attempted.

The number of marks carried by a question is indicated against it.

*Answers must be written in **GUJARATI (Gujarati script)** unless otherwise directed in the question.*

Word limit in questions, wherever specified, should be adhered to and if answered in much longer or shorter than the prescribed length, marks may be deducted.

Any page or portion of the page left blank in the Question-cum-Answer Booklet must be clearly struck off.

Q1. **નીચેનામાંથી કોઈ *એક* વિશે 600 શબ્દોમાં નિબંધ લખો :** ***100***

(a) ટેક્નોલોજીના બહોળા ઉપયોગના જોખમો

(b) ધર્મનિરપેક્ષતા લોકતંત્રની શક્તિ છે

(c) નોટબંધી (વિમુદ્રીકરણ)થી ભારતીય અર્થતંત્રને થનાર લાંબાગાળાનો લાભ

(d) આયુર્વેદ-પધ્ધતિ પ્રતિ પાશ્ચાત્ય દેશોનું આકર્ષણ

Q2. **નીચેનો ગદ્યખંડ ધ્યાનપૂર્વક વાંચી તેના આધારે તેને અંતે આપેલા પ્રશ્નોના સ્પષ્ટ, સાચા અને સંક્ષિપ્ત ઉત્તર તમારી ભાષામાં આપો :** ***12×5=60***

પુસ્તકો ચિત્તનો સર્વોત્તમ ખોરાક છે. એક વિચારકનું કથન છે કે માનવજાતિ એ જે પણ કંઈ વિચાર્યું, કર્યું કે પામ્યું છે એ પુસ્તકોમાં સચવાયેલું છે. માનવ સભ્યતા અને સંસ્કૃતિના વિકાસનો પૂરો શ્રેય પુસ્તકોને જાય છે. પુસ્તકોનું મૂલ્ય અને મહત્વ અનન્ય છે. પુસ્તકો આપણાં અંતઃકરણને ઉજાળે છે. સારાં પુસ્તકો મનુષ્યને પશુત્વથી દેવત્વ તરફ લઈ જાય છે. તેની સાત્વિક વૃત્તિઓને જાગૃત કરી તેને પથભ્રષ્ટ થતાં બચાવે છે તથા તે મનુષ્ય, સમાજ અને રાષ્ટ્રનું માર્ગદર્શન પણ કરે છે. પુસ્તકોનો આપણાં ચિત્ત પર સ્થાયી પ્રભાવ પડે છે અને તે પ્રેરણાદાયક હોય છે.

પુસ્તક મનોરંજનના ક્ષેત્રમાં પણ મનુષ્યની સેવા કરે છે. અહીં મનોરંજનનું તાત્પર્ય કેવળ પુષ્કળ આનંદ માત્રનો જ નહિ પરંતુ તેનો ગહન અર્થ પણ છે. જે પુસ્તકો વાચકોને તેમના મન(ચિત્ત)માં ઊંડે સ્પર્શે છે તે ખરાં અર્થમાં મનોરંજક પુસ્તકો છે. જે પુસ્તકો વાચકને ઊંડાણથી સ્પર્શશે તે જ આહલાદક હોય છે. આવાં હળવાફલ સાહિત્યનું મહત્વ કંઈ ઓછું ન આંકી શકાય. આવું સાહિત્ય મનુષ્યની માનસિક તાણને મદ્દઅંશે ઓછી કરે છે અને તેના મુરઝાયેલ મનને ફરી ખીલવી દે છે.

સારાં પુસ્તકો માણસને જ્ઞાન અને આનંદપ્રમોદ બંને પ્રદાન કરે છે. વિજ્ઞાન, વાણિજ્ય, કલા અને કાયદાકાનુનના પુસ્તકો મનુષ્યના જ્ઞાનમાં વધારો કરે છે. આને વાંચી મનુષ્ય પોતાની અંદર આંતરિક શક્તિનો અનુભવ કરે છે. ખરી રીતે તો પુસ્તકો આપણાં

સાચાં માર્ગદર્શક છે. તે આપણને નવાં-નવાં ક્ષેત્રો અને રહસ્યોનું જ્ઞાન તો કરાવે જ છે. પણ સાથે સાથે ચિંતન અને મનન કરવા માટે ફરજ પણ પાડે છે. પુસ્તકો મનુષ્યતા સંકટોનો નાશ કરી તેનામાં દ્રઢતા જગવે છે. ગાંધીજી 'ગીતા' ને માતૃતુલ્ય ગણતાં કારણકે તે તેમના જીવનની પ્રત્યેક જટિલ સ્થિતિ-પરિસ્થિતિમાં તેમનું માર્ગદર્શન કરતી. પુસ્તકો એવાં માર્ગદર્શકની ગરજ સારે છે. જે ન તો મનુષ્યને દંડ આપે કે ન તો એ ક્રોધિત થાય અને પાછું બદલામાં આપણી પાસે કશું માંગે પણ નહિ એટલું જ નહિ સાથે પોતાનાં અમરત્વનો સાર દેવામાં પણ તે કયારેય નિષ્ફળ જતાં નથી.

પુસ્તકો મનુષ્યને સાચું સુખ અને વિશ્રાંતિ (શાંતિ) પ્રદાન કરે છે. પુસ્તકપ્રેમી સૌથી વધુ સુખી હોય છે. તે જીવનમાં કયારેય એકલતાનો અનુભવ કરતો નથી. પુસ્તકો પર સંપૂર્ણ ભરોસો કરી શકાય છે.

વિચારદ્વંદ્વમાં પુસ્તકો જ શસ્ત્રો છે. પુસ્તકોનો નિહિત હેતુ સમાજની કાયાપલટ કરવામાં પુસ્તકો સમર્થ છે. આજની દુનિયા વિચારોની દુનિયા છે. સમાજમાં જયારે પણ કોઈ પરિવર્તન આવે છે અથવા ક્રાંતિ થાય છે તેના મૂળમાં હંમેશા કોઈને કોઈ વિચારધારા હોય છે. શ્રેષ્ઠ પુસ્તકો સમાજમાં નવચેતનાનો સંચાર કરે છે અને સમાજમાં જનજાગૃતિ લાવવામાં પોતાની મહત્વની ભૂમિકા ભજવે છે. પુસ્તકો વાંચવાથી મનુષ્યનો દ્રષ્ટિકોણ વ્યાપક બને છે અને સંકુલવિચારો એના ચિત્તમાં પ્રવેશે છે.

પુસ્તકો આવો શાશ્વત ખજાનો છે. જે પાછલી પેઢીના અનુભવો યોગ્ય રીતે નવી પેઢી સુધી પહોંચાડે છે. તેના નિહિતજ્ઞાનને નષ્ટ કરવાની તાકાત કોઈમાં નથી. ટૂંકમાં પુસ્તકોનું મહત્વ અતુલનીય છે.

(a) પુસ્તકો અતુલનીય શા માટે છે ? 12

(b) 'મનોરંજનનો અર્થ ગહન છે' આ કથન દ્વારા લેખકને શું અભિપ્રેત છે ? 12

(c) પુસ્તકો આપણાં સાચાં માર્ગદર્શક કેમ છે ? 12

(d) ગાંધીજી 'ગીતા' ને માંની સંજ્ઞા કેમ આપતાં ? 12

(e) પુસ્તકો સમાજમાં નવચેતનાનો સંચાર કંઈ રીતે કરે છે ? 12

૩. તમારા શબ્દોમાં નીચેના ગદ્યખંડનો એક તૃતીયાંશ ભાગમાં સંક્ષેપ કરો. શીર્ષક આપવાનું નથી. *60*

પરિશ્રમ સંસારમાં સફળતા પ્રાપ્ત કરવાનુ મહત્ત્વપૂર્ણ સાધન છે. પરિશ્રમ કરીને જ આપણે આપણી આશા આકાંક્ષાઓને પૂરી કરી શકીએ છીએ. સંસાર કર્મક્ષેત્ર છે એટલે કોઈ પણ કાર્યમાં સખત પરિશ્રમથી કર્મ કરતા રહીએ તો સફળતા મળે જ છે.

પરિશ્રમ જ જીવનને ગતિ આપે છે. જો આપણે પરિશ્રમની ઉપેક્ષા કરશું તો આપણા જીવનની ગતિ રુંધાશે. અકર્મણ્યતા આપણને એવી રીતે ઘેરી લે છે કે તેના ઘેરાવમાંથી નીકળવું અત્યંત મુશ્કેલ બની જાય છે. જ્યારે પરિશ્રમી વ્યક્તિ બધાં જ પ્રકારની મુશ્કેલીઓ સાથે લડી. ઝઝૂમી આગળ નીકળી જાય છે અને બહુવિધ સફળતા પ્રાપ્ત કરે છે. તે ભાગ્યને આશરે બેસી રહેતો નથી. પરંતુ નિરંતર સખત પુરુષાર્થ કરે છે. અનેક પુરુષાર્થ પછી પણ જો પરિશ્રમી વ્યક્તિને સફળતા ન મળે તો પણ તે નિરાશ નથી થતો. તે એ જાણવા હંમેશા પ્રયત્નશીલ રહે છે કે કાર્યમાં સફળતા કેમ ન મળી ? અર્થાત્ તે પોતાની નબળાઈઓને દૂર કરે છે એટલે સફળતા તેના પગ ચૂમે છે.

આ સંસારમાં ડગલેનેપગલે આપણે સંઘર્ષ કરી આપણે આપણો માર્ગ પોતે જ કંડારવાનો છે. આપણે કેટલાં પણ શક્તિશાળી એક કોઠાસૂઝ ધરાવનાર કેમ ન હોઈએ પણ જો આપણે પરિશ્રમ ન કરીએ તો માત્ર કોઠાસૂઝ આપણને લક્ષ્ય તરફ ના લઈ જઈ શકે. સંસારમાં જેટલાં પણ મહાપુરુષો થયાં છે તેમની આશાતીત (પ્રાપ્તકરેલ) સફળતાના મૂળમાં સખત પરિશ્રમ અને શક્તિએ મોટો ભાગ ભજવ્યો છે.

આપણાં સમાજમાં ઘણાંબધાં લોકો નિયતિવાદી કે ભાગ્યવાદી છે. આવા લોકો સમાજની પ્રગતિમાં બાધક છે. આજસુધી કોઈપણ ભાગ્યવાદીએ સંસારમાં કોઈ મહાનકાર્ય નથી કર્યું. મોટીમોટી મહાન શોધખોળો, આવિષ્કારો તથા નિર્માણ ખૂબજ આકરાં પરિશ્રમનું પરિણામ છે. આપણાં સાધન અને પ્રતિભા આપણને માત્ર દિશા ચીંધનાર છે. એ આપણને માર્ગ બનાવે છે પણ લક્ષ્ય સુધી આપણે પરિશ્રમથી જ પહોંચાય છે.

પરિશ્રમ કરવાથી યશ અને વૈભવ બંનેની પ્રાપ્તિ થાય છે. જ્યારે આપણે આપણાં કર્તવ્યનું પાલન કરવાં પરિશ્રમ કરીએ છીએ ત્યારે તે આપણાં મનને એક અદ્‌ભુત આનંદ આપે છે. અંતઃકરણ પરનો મોટો બોજ ઉતરી જાય છે અને સંતોષની લાગણી અનુભવાય છે. પરિશ્રમી વ્યક્તિ માટે કોઈપણ કાર્ય અગત્યનું છે. પોતાના કર્તવ્યપથ પર ચાલવું, ચાલતાં રહેવું જ તેની સાધના છે. જ્યારે કોઈ ખેડુત આખો દિવસ આકરાં તાપમાં પોતાના ખેતરોમાં મહેનત કરે છે અને સાંજે પોતાની ઝૂંપડીમાં આનંદમગ્ન થઈ લોકગીતો ગાતા સાંભળીએ તો જાણે તેના રાગમાં આપણને દિવ્યસંગીતની અનુભૂતિ થાય છે.

શારીરિક શ્રમથી મનુષ્યને સંતોષ તો મળે જ છે, સાથે શરીર પણ સ્વસ્થ રહે છે. આજકાલ શારીરિક શ્રમના અભાવને કારણે મનુષ્ય અનેક આધિવ્યાધિઓથી ઘેરાયેલો છે. શારીરિક શ્રમ પ્રત્યેક વ્યક્તિ માટે આવશ્યક છે. કહેવું જોઈએ કે શારીરિક શ્રમ કરનાર વ્યક્તિ દીર્ઘજીવી હોય છે. એમ કહેવાય છે કે સ્વસ્થ શરીરમાં જ સ્વસ્થ મસ્તિષ્ક વિકસે છે. તે ગંભીરમાં ગંભીર તથ્યોને પણ સહજનાથી ગ્રહણ કરી લે છે. વિષયમાં વિષમ પરિસ્થિતિઓમાં પણ તે ગભરાતું નથી ઉલટું સાહસથી તેનો મુકાબલો કરે છે. તેને દરેક સમસ્યાનું તારણ મળી જ જાય છે (શોધી જલે છે). માનસિક શ્રમના મહત્વને સમજીને જ આપણાં ઋષિમુનિ ચિંતન-મનનમાં લીન રહેતાં અને જનહિત શેમાં છે તેનું સતત ચિંતન કરતાં રહેતાં.

પરિશ્રમનો એક વિશિષ્ટ અર્થ પણ છે; એ અર્થમાં શ્રમ ઉત્પાદક પણ છે અને અનુત્પાદક પણ છે. ખેડુત આકરી મહેનતથી ખેતી કરે છે. તે ઉત્પાદક શ્રમની શ્રેણીમાં આવે અને રમતગમત, વ્યાયામ (કસરત) કરવામાં જે શ્રમ વપરાય છે તે અનુત્પાદક શ્રમ કહેવાશે. આ શ્રમનું પોતાનું જ મહત્વ છે. ગાંધીજી કહેતાં કે જો પરિશ્રમ કરવો જ છે તો ઉત્પાદક શ્રમ જ કેમ ન કરીએ ? જો કે ગાંધીજી બધા જ પ્રકારના શ્રમમાં આનંદનો અનુભવ કરતાં.

જે દેશની જનતા પરિશ્રમી (મહેનતું) હોય છે તે જ દેશ પ્રગતિ કરે છે. જાપાન અને જર્મનીએ વિશ્વયુધ્ધની વિભીષિકાઓને સહન કર્યા પછી પણ પોતાનું પુનઃનિર્માણ કર્યું, એનો શ્રેય ત્યાંની પ્રજાનાં આકરાં, સખત પરિશ્રમને જ જાય છે.

ટૂંકમાં એમ કહી શકાય કે શ્રમમાં જ જીવનનું સાચું સુખ છે અને સર્જનનું મૂળ છે.

(શબ્દો 569)

Q4. નીચેના ગદ્યખંડનો અંગ્રેજીમાં અનુવાદ કરો : ***20***

સુપ્રસિધ્ધ સ્વતંત્રતા સેનાની રાજર્ષિ પુરુષોતમદાસ ટંડને ઈ.સ. 1919માં અલ્હાબાદ નગરપાલિકાના અધ્યક્ષ તરીકે કાર્યભાર સંભાળ્યો. તે તેમના માટે આકરી પરીક્ષા હતી કારણકે તે મ્યુનિસિપલ બોર્ડના ચેરમેન તો હતાં પરંતુ અંગ્રેજોનો રોફ અને દબદબો એટલો હતો કે સામાન્ય ભારતીય માટે તેમની વચ્ચે કામ કરવું અત્યંત મુશ્કેલીભર્યું હતું. કાર્યભાર સંભાળતા જ ટંડનજી એ જોયું કે છાવણીવાળાં સૈનિકો પાણીનો ઉપયોગતો કરતાં હતાં પરંતુ કર (વેરો) ન્હોતાં ભરતાં. તેમણે છાવણીના સૈનિક અધિકારીઓને એ નોટિસ મોકલી કે જો એક મહિનાની અંદર કર (વેરો) નહીં જમા કરાશે તો તેમને પાણી આપવાનું બંધ કરાશે.

આ નોટિસને કારણે છાવણીના સૈનિકોમાં, આખા શહેરમાં તથા નગરપાલિકાના કાર્યાલયમાં ઉહાપોહ મચી ગયો. સ્થાનિક દૈનિકપત્રોમાં પણ ટંડનજીએ આ આદેશને અગ્રતા આપી છપાવ્યો. છાવણીના પાણીનું જોડાણ (કનેકશન) કાપવાના અંતિમ દિવસે કેટલાંક સૈનિક અધિકારી મ્યુનિસિપલ બોર્ડની ઑફિસે પહોંચ્યા અને તેમાંથી વરિષ્ટ અધિકારીએ ટંડનજીને કહ્યું કે તમે છાવણીનું પાણી બંધ ન કરી શકો. ટંડનજીએ શાંતિથી કહ્યું કે જો આજે કર (વેરો) ભરાશે નહિ તો કાલે પાણીનું જોડાણ (કનેકશન) કાપી નાખવામાં આવશે.

અધિકારી ફાટીઆંખે ગુસ્સામાં જોર-જોરથી ઘાંટા પાડવા લાગ્યો પરંતુ ટંડનજી અડગ (મક્કમ) રહયાં. અંતે બધાં જ સૈનિક અધિકારીઓ ત્યાંથી ચાલ્યા ગયાં. ઑફિસ (કાર્યસ્થળે) માં એકપ્રકારની ઉત્તેજના વ્યાપી ગઈ. ટંડનજીની વીરતા અને દ્રઢતા જોઈને સર્વે દંગ રહી ગયાં.

બીજે દિવસે છાવણીના અંગ્રેજ અધિકારીઓએ કર (વેરો) ભરી દીધો.

Q5. **નીચેના અંગ્રેજી ગદ્યખંડનો ગુજરાતીમાં અનુવાદ કરો :** ***20***

In ancient times in most civilized countries, for example, in Egypt, Iraq, India, China and in the Roman Empire, many great irrigation works were constructed. In very hot countries water is even carried in underground channels to prevent it from being evaporated by the sun's heat. In modern times, great dams have been built across rivers and these are used for more than one purpose, hence they are called multipurpose undertakings. Firstly, such dams help to prevent floods, by controlling the amount of water which rushes down a river in the rainy season. This also prevents an enormous amount of damage and loss to farmers. Secondly, by storing up great quantities of water in the artificial lakes behind the dams, irrigation can be provided for many acres of land in the dry season, so that crops can be grown where none would have grown before. Thirdly, the people in the towns and cities in the neighbourhood can be certain of getting a sufficient supply of water for drinking and other purposes, even in the driest weather. Fourthly, the water stored up behind the dams is made to generate electric power by letting it run through turbines.

Q6. (a) નીચેના રૂઢિપ્રયોગોનો અર્થ આપી, વાક્યમાં પ્રયોજો : 2×5=10

(i) બારે મેઘ ખાંગા થવા 2

(ii) ટકે શેર ભાજી, ટકે શેર ખાજા 2

(iii) નવ નેજા પાણી ઉતરવું 2

(iv) ચોળીને ચીકલું કરવું 2

(v) પાણીમાંથી પોરા કાઢવા 2

(b) શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો : 1×5=5

(i) હવાઈ કિલ્લા ચણનાર 1

(ii) હાથથી લખેલું લખાણ 1

(iii) ઉપકાર ઉપર અપકાર કરનાર 1

(iv) એકબીજામાં પરોવાયેલું 1

(v) માર્ગ બતાવનાર 1

(c) નીચેના શબ્દોના વિરુધ્ધાર્થી શબ્દો આપો : 1×5=5

(i) ક્રિયાશીલ 1

(ii) લેખિત 1

(iii) ઉગ્ર 1

(iv) વિયોગ 1

(v) અર્વાચીન 1

(d) નીચેના શબ્દોની જોડણી સુધારો : 1×5=5

(i) ઉર્મીલા 1

(ii) કવચીત 1

(iii) પરીચારીકા 1

(iv) ગુગળાવૂં 1

(v) યૂનીવર્સીટી 1

(e) **નીચેના શબ્દોના સમાનાર્થી/પર્યાયવાચી શબ્દો આપો :** *1×5=5*

(i) ગુપ્ત *1*

(ii) મિત્રતા *1*

(iii) શત્રુ *1*

(iv) ઈચ્છા *1*

(v) હેત–પ્રેમ *1*

(f) **નીચેની કહેવતોનો અર્થ આપો :** *2×5=10*

(i) દી વાળે ઈ દીકરા *2*

(ii) રામરાજ્ય ને પ્રજાસુખી *2*

(iii) યથાનામા તથાગુણા *2*

(iv) ખાધી ખીચડી ને ગયા વીસરી *2*

(v) ચિતા કરતાં ચિંતા કઠણ *2*